

men een soort literaire biecht, waardoor de hoofdpersoon, meestal in den ik-vorm, een diepgaande analyse geeft van zijn eigen zieleleven, en alle gebeurtenissen die daarop inwerken.

Het is niet vreemdend, dat een scherpzinnig criticus als Roel Houwink juist dezen vorm kiest voor zijn roman. Het streng zakelijke, bijna intellectualistische karakter van dit genre, moet wel een zekere aantrekkingskracht bevatten voor den criticus, die dagelijks zich bezig houdt met het ontleden van literair werk.

De opzet van het boek is zeer eenvoudig. Een zakenman, Maas, voelt de verhouding tot zijn vrouw Marianne koeler worden, zonder dat er ooit eenige onaangenaamheid is voorgevallen. In een griepperiode krijgt hij telkens een koorts-droom, waarin hij zich zeer gelukkig gevoelt met een droomfiguur, die de vage gestalte aanneemt van een vroegere typiste, een zeer onbelangrijk meisje, voor wie hij nooit iets heeft gevoeld. Op een avond, waarop hij alleen thuis is, onder het voorwendsel te moeten werken, komt de droomfiguur, Lucy, hem opzoeken, om naar werk te vragen.

Geschrokken door de plotselinge realisering van zijn droom, ontvangt hij haar en geeft hij haar geld. 's Avonds vindt zijn vrouw een verloren zakdoekje en maakt een scène. Hoewel hem geen verwijt kan treffen voor zijn houding tegenover het meisje, voelt hij zich toch een man zonder karakter, daar hij om den droom niet vrij tegenover zijn vrouw stond. Als zij eenige dagen later samen toevallig het meisje in een café ontmoeten, terwijl zij bij een man zit, voelt Marianne intuïtief, dat dit het meisje is. 's Avonds verlaat zij na een hevige scène het huis.

In zijn angstige eenzaamheid gaat Maas een vriend opzoeken om raad. De onbegrijpelijke opvliegenderheid van dezen anders zeer verstandigen man, wekt bij Maas het vermoeden dat deze een verhouding heeft met zijn vrouw. Mede door zijn aangeboren heftedochtheid, gaat hij de woorden en daden van allen die hij verder ontmoet, ontleden en steeds vindt hij leugenen en verdorvenheid van karakter. Meerdere malen ontvangt hij nu Lucy, en ondanks de openlijke en verzwegen hoon der menschen, zet hij zijn verhouding met dit meisje voort, zelfs als hem duidelijk blijkt, dat zij een willig werktuig is van chanteurs. Achter haar uiterlijk verdorven leven, ziet hij het eerlijke hart en zwaar voelt hij zijn schuld, als na een avond, waarop hij zijn zinnelijk gevoel niet geheel heeft kunnen bedwingen, het meisje zich verdrinkt. Vlak daarop ontvangt hij een nieuwen schok, door den dood van een anderen vriend, die het leven beheerscht zag door daemonische machten, maar achter zijn ontkenning van het bestaan van God een vreeselijken angst voor Hem verborg.

Tot in het diepst van zijn wezen geschokt, wil Maas een eind aan zijn leven maken. Maar dan ziet hij eensklaps een openbaring van Christus en neemt zijn leven een wending. Hij bemerkt, dat zijn karakterloosheid een gevolg is van gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, zoowel tegenover Lucy als tegenover Marianne. Nu hij "bekeerd" is, schrijft hij weer zijn vrouw en zij ontmoeten elkaar. Zij had bij een psycho-analist redding gezocht, maar had hem doorzien. Zijn brutaal atheïsme verborg haat en vrees voor God en Marianne ervaart dat er op den bodem van ieders ziel religiositeit schuilt. Ook zij verwacht van onderling vertrouwen alles, en het huwelijk is gered.

Het behoeft niet te verbazen dat sommigen deze bekeeringsgeschiedenis zoo oppervlakkig vinden, dat zij het boek als totaal onbeduidend verwerpen. Dat is wel de gemakkelijkste, maar tevens de oppervlakkigste kritiek. Ik wil niet ontkennen, dat het verhaal mij te verstandelijk in elkaar gezet lijkt, te weinig "romantisch", doordat de fantasie te veel verdrongen is door het intellect. De hoofdpersoon maakt den indruk van een psychopaat, die met welgevallen in alle lagen van zijn zieleleven graaft en elke vondst onderzoekt met de nauwgezetheid van een archeoloog. De streng doorgevoerde zelf-analyse maakt dat er veel onopgelost blijft in de bijfiguren en alle levensverhoudingen diep pessimistisch bekeken worden.

En toch is afwijken van het boek hierom alleen, zeer onbillijk. In dit geconstrueerde verhaal heeft Houwink een levensvisie gegeven, oneindig dieper dan die der meest boeiende probleemromans. Het is maar niet een simpele driehoeksverhouding, die door een bekeering weer opgelost wordt en tot een goed einde gebracht. De "man zonder karakter" staat niet slechts schuldig tegenover zijn vrouw, want volgens de huwelijks-probleemroman heeft hij nauwelijks schuld tegenover haar. Wel komen er passages in voor, hoe ingetogen ook beschreven, die het boek voor jongeren ongeschikt maken, maar hun strekking gaat dieper, dan bij den doorsnee-roman. Maas, de mensch, is type van allen. Hij doorziet het masker, dat ieder op zijn ziel legt en ontwaart dan een bodemloos bedrog. Niemand wil leven volgens de wetten van zijn diepste wezen, niemand aanvaardt de verantwoordelijkheid, die hij heeft ten opzichte van zijn naaste, hem door God ingeprent, maar yerbergt zich achter den leugen van maatschappelijke con-

venties, wetenschappelijke inzichten of filosofische beschouwingen. Slechts in de door ieder verachte, slechte Lucy, ziet hij iets van dat hogere, en daardoor blijft hij zich tot haar aange-trokken gevoelen en ontnemt haar dood hem de laatste hoop. Totdat God eensklaps ingrijpt in zijn leven en hem Zijn bedoeling duidelijk maakt. Dan ziet hij het wezen van zijn karakterloosheid en kan hij het leven opnieuw aanvaarden onder leiding van Gods Geest.

Niet om de schijnbaar gezochte, plotselinge bekeering zelf, moet zich ons bezwaar tegen dit boek richten, want dat plotselinge is juist door den schrijver bedoeld. Zijn hoofdfiguur heeft allang ervaren, dat hij nooit op eigen kracht uit den doolhof kan geraken, waarin hij met alle anderen rondwaalt. Doch wanneer hij op punt staat zich van het leven te berooven, ontmoet hij een wrak van een mensch, een liederlijken dronkaard. „Zijn fletse oogen dreeven in het bloedig vocht der ontstoken leden. Maar uit die verschrikkelijke oogen trof mij plotseling een blik van zulk een bovenaardsche goedheid en liefde, dat ik als door een bliksemstraal getroffen werd. En zie, het was mij of de hemel over zijn gansche breedte werd opengescheurd en of Christus uit de wolken Zijn hand naar mij uitstrekte”.

Deze plotselinge Christus-ervaring maakt hem tot een bekeerd man, hoewel hij Jezus niet kent. Hem zelfs blijft verachten nog. Deze man, die niets van het Evangelie weet, die nooit van Jezus heeft gehoord als Zaligmaker, is ineens christen. En na deze bekeering ziet hij zijn fout en die van allen, die haar trachten te verbergen; het gebrek aan liefde en verantwoordelijkheid ten opzichte van den naaste.

Wat in dit boek gemist wordt, is het woord zonde. Schuld tegenover God. Vandaar dat de Christus der Schriften niet noodig is; niet het Woord, maar de bliksemstraal den mensch tot bekeering leidt.

Houwink heeft in dit stellig knap geschreven boek een soort theologischen roman gegeven. Het is een eerlijke teekening van een ondogmatische dogmatiek, maar dit dogma staat lijnrecht tegenover het Gereformeerde. Daardoor kunnen we dit boek waardeeren als „Bekennenis-roman”, doch niet aanvaarden noch om de uitwerking noch om de oplossing van het probleem.

Gron.

H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Niet heelemaal juist.

In het April-nummer van het Geref. Theologisch Tijdschrift heeft Prof. Ridderbos een artikel geschreven over „Versterking van het geloof uit de goede werken”.

Hij wil daarin aantoonen, dat Calvijn, op wien men zich in den strijd over deze quaestie nog al eens beroept, inderdaad leert, dat een kind van God, door te zien op zijn goede werken, geloofs-versterking kan krijgen.

Voor ik daarop nader inga een paar opmerkingen vooraf.

Prof. Ridderbos zegt, sprekende over de beteekenis van de goede werken voor de verzekerdheid des geloofs: „Naar mijn overtuiging staat deze beteekenis op grond van heel de Schrift zóó vast, dat ook al zouden de door ons hooggeschalte Hervormers en andere vaders het tegendeel leeren, dit mij geen oogenblik in twijfel zou brengen.”

Met deze uitspraak ben ik persoonlijk heel blij. Het komt mij inderdaad voor, dat men tegenwoordig gevaar loopt, in den theologischen strijd, te eenzijdig zich te beroepen op wat de vaders gezegd hebben en te weinig te rade te gaan met wat de Schrift zelf ons leert.

Geen beroep op Calvijn of op eenig canonicus of dogmaticus maakt een quaestie uit, maar alléén het Woord Gods.

Daarom (dat is mijn tweede opmerking) had ik zoo graag gehad, dat Prof. Ridderbos in dit artikel, al was het maar even, gepoogd had, te laten zien, dat zijn beschouwing inderdaad grond vindt in de Heilige Schrift.

Hij doet dat niet.

Hij zegt wel, dat wanneer een prediker of theoloog zou komen en zeggen: „eerst die kleinge-loovigheid wegdoen en dan pas kunnen de goede werken aan de beurt komen”, dat hij dan in die tot sterking van zijn geloof voorgeschreven methode niet de leer van Calvijn en — wat meer zegt — niet de stem van zijn Meester zou herkennen, — maar hij blijft in gebreke, ook maar met een enkel woord, te bewijzen, dat de Meester inderdaad anders spreekt.

Dat spijt mij.

Ik weet wel, het gaat in zijn artikel niet over wat de Schrift, maar over wat Calvijn van deze dingen zegt, maar waar zóó sterk uitgesproken wordt, dat, naar des schrijvers overtuiging, het Woord Gods aan zijn zijde staat, daar had men toch, meen ik, eenig bewijs daarvoor mogen ver-

wachten. Temeer, omdat, naar mijn inzicht, in dezen strijd aan de Schrift zelf zoo weinig aandacht wordt geschonken.

Van harte hoop ik, dat Prof. Ridderbos ook dat nog eens doen zal.

Prof. Ridderbos meent de beschouwing van Calvijn over de versterking van het geloof uit de werken aldus weer te kunnen geven.

„Calvijn wijst onvoorwaardelijk af de gedachte, dat de geloovige, ook maar voor een klein gedeelte, op zijn goede werken, als verdienende oorzaak zijner zaligheid, zou mogen rusten. Voor het grondvesten hunner zaligheid wil de Hervormer het oost alléén gericht hebben op de goedheid Gods. Maar wel meent Calvijn, dat, wanneer een mensch eerst die goedheid Gods, als grond zijner zaligheid, onvoorwaardelijk heeft aanvaard, hij daarna op zijn goede werken mag zien, om daaruit tot de overtuiging te komen, dat God hem inderdaad, om Christus' wil, deel aan het heil heeft gegeven.”

Ik geef toe, dat men, bij vluchtige lezing, tot deze gedachte kan komen.

De door Prof. Ridderbos ten bewijze van zijn opvatting aangehaalde plaatsen uit de Institutie schijnen in die richting te wijzen.

Bijvoorbeeld: „Wanneer de consciëntie zoo gegrondvest, opgericht en bevestigd is, wordt ze ook bevestigd door het beschouwen van de werken; namelijk in zooverre als zij getuigenissen zijn, dat God in ons woont en regeert. Daar dus dat vertrouwen op de werken geen plaats heeft, lenzig ge eerst het gansche vertrouwen van uw hart op de barmhartigheid Gods gesteld hebt, mag het niet schijnen te strijden met dat vertrouwen, waarvan het afhankelijk is. Daarom, wanneer wij het vertrouwen op de werken uitsluiten, willen wij slechts dit, dat het hart van een Christen zich niet wendt tot de verdienste der werken, als tot de hulp der zaligheid, maar dat het zich geheel en al vestigt op de belofte der onverdiende rechtvaardigheid. Maar wij verbieden niet, dat hij door de teekenen van Gods goedertierenheid jegens hem dit geloof schraagt en versterkt. Want indien alle gaven, die God ons geschonken heeft, wanneer wij die in herinnering nagaan, ons in zekeren zin zijn als stralen van Gods aangezicht, waardoor wij verlicht worden tot het aanschouwen van dat hoogste licht Zijner goedheid, veel meer is dat voor ons de genade der goede werken, die aantoon, dat de Geest der aanneming tot kinderen ons geschonken is.”

Inderdaad, hier wordt gesproken van een geschraagd, een gesterkt worden van het geloof door het zien van de goede werken in ons leven; en daarmee schijnt, voorzoveel Calvijn aangaat, deze zaak uitgemaakt.

Zoo meent ook Prof. Ridderbos.

Maar wie zoo oordeelt is toch te snel met zijn conclusie.

Eer men tot deze conclusie komt, moet immers een antwoord worden gezocht op de vraag: „Wat verstaat Calvijn in dit verband onder het schragen en versterken van het geloof?”

Prof. Ridderbos zegt: „Het valt niet te ontkennen, dat in al deze uitspraken aan het opmerken van het werk Gods in ons eigen hart en leven een zeer belangrijke beteekenis wordt toegekend voor de versterking des geloofs, of (wat wezenlijk hetzelfde is) voor de verzekering aangaande het kindschap.” (Ik spatieer, v. D.)

Maar daar gaat het nu juist om.

Bedoelt Calvijn inderdaad met versterking des geloofs, dat iemand, die er niet heelemaal zeker van is of hij wel kind van God is, dienaangaande groter zekerheid krijgt?

Ik voor mij ben overtuigd, dat dat niet zoo is.

Het is nog niet zoo lang geleden, dat ik in „De Reformatie” iets heb geschreven over de quaestie van zwak geloof en klein geloof.

Natuurlijk mag ik van niemand eischen, dat hij dat stukje zou gelezen hebben. Toch vind ik het jammer, dat Prof. Ridderbos, op wat ik daar gezegd heb, niet even ingaat.

Wij konden dan in het debat sneller vooruit komen.

Het komt mij voor, dat de Schrift, wanneer zij spreekt over zwak- en kleingeloof, nooit bedoelt die gesteldheid des harten, waarbij een mensch zegt: „ik weet niet, ik weet niet of ik wel een waarachtig geloovige, of ik wel een kind des Heeren ben.”

Klein geloof, zwak geloof is altijd dit, dat men het voorwerp des geloofs te klein neemt, dat de greep des geloofs niet wijd genoeg is.

B.v. Petrus, die wegzinkt in de golven.

Petrus twijfelde er niet aan of hij wel den Heiland toebehoorde; maar dit was zijn gebrek, dat hij niet inzag, dat in dat toebehooren aan den Heiland ook lag opgesloten, dat, in dat oogenblik, die Heiland hem zou behoeden voor ondergang in de onstuimige zee.

In Rom. 14:7 wordt gesproken van zulken, die zwak zijn in het geloof.

Zijn dat menschen, die niet zeker zijn omtrent hun kindschap? Geen quaestie van.

Prof. Grei, zoo klaar: zien de volking van d'Gods genade hebben niet, vang van de tot bepaalde

Voorzoveel Schrift gespi het geloof in twijfelen, m of niet geloc voor een be

Geloofs dat een kin in de alom Christus, wa in leven en : heven, en va

En wat h Ridderbos a versterking?

Nog eens, is wezenlijk l het kindscha

En nu komt haalde uitsp hij met gelo

Ridderbos ei In een vo toonen

UIT EN S

Wij hebben medegedeeld socialisme L hierover nog heel deze b voor een bel hat zien, dat ijk niets wil voor ons Du Luther", schu berg und sei rassische wel de nationaal ning heeft g braak zien v mede ook L kerkelijk Pro me als wel eelder het a gaan. Dus m testanisme" sche ketterbo gen in het : dingen moet Rosenberg, C tur van he maal niet w

Zoo wordt een werkelijk hebben geen die, zoo hij - zijn, omdat c staat". Wij t verder kunn als het heder het „moet h antisme", g den Bijbel b kracht ontle eenma wensch, ma voor de volk de idee der Luther allea aan hem „Da „Duitsch", Rome. Dit p een bewegin Waardeering het geprotes van dat prot nig toe. De hier niet de telt in den enkelen and bewijs van schelijk ker punt niet in omdat zij k zijn Germaa Nog is he „Dezen Lu Kerk, die z dacht gema eenw" viert sche volk